

*Гончаренко Н.І.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*

*Саєд С.М. Анкаві,
аспірант кафедри міжнародних економічних відносин
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*

ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА КРАЇН БЛИЗЬКОГО СХОДУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

***Анотація.** Зовнішньоекономічні зв'язки завжди мали і продовжують відігравати особливу роль у господарському житті Арабського регіону. Для цих країн провідне значення мають зовнішні фактори розвитку, серед яких зовнішньоекономічним зв'язкам належить одне з головних місць, позаяк вони служать джерелом не тільки одержання валютних коштів, але й значною мірою впливають на формування внутрішніх умов розвитку національного виробництва.*

Арабські країни мають потребу в міжнародному співробітництві не менше, ніж розвинені країни, оскільки без його прискореного зростання, диверсифікації форм та методів, поглиблення змісту й розширення географічної структури неможливо подолати господарську відсталість і трансформувати відповідно до вимог сьогодення весь економічний механізм.

Дана стаття присвячена дослідженню питань розвитку міжнародного економічного співробітництва країн Близького Сходу. У роботі проведено детальний аналіз сучасного стану банківського сектору та ринку капіталів країн Близького Сходу. Визначено процеси, що мають активізуватись за рахунок розвитку фінансового сектору країн Близького Сходу і стануть підґрунтям для стимулювання продажу акцій іноземним інвесторам та проведення реформ фінансового сектору. Запропоновано класифікацію країн Близького Сходу за показником валового державного боргу. Досліджено динаміку біржової і внутрішньорегіональної торгівлі країн Близького Сходу, темпів та обсягів надходжень ПІІ.

***Ключові слова:** банківський сектор, внутрішньорегіональна торгівля, глобалізація, інтеграція, прями іноземні інвестиції.*

Постановка проблеми. Сучасний економічний ландшафт характеризується значною волатильністю й нестабільністю. Наслідки світової фінансової кризи і досі впливають на розвиток країн майже у всіх регіонах світу. Окрім того, з подальшим розвитком світової економіки загострюються старі виклики та породжуються якісно нові. Країни світу вступають в еру нової глобалізації, яка характеризується меншим рівнем відкритості кордонів та ринків, аніж у докризовий період [1].

Глобальні зміни не можуть не відбиватись на розвитку країн Близького Сходу, по-перше, через стратегічне положення даних країн, а по-друге, через особливості їх історико-економічного розвитку. Для подальшого аналізу стану розвитку даних країн в умовах глобалізації необхідною умовою є, по-перше, розуміння поточного стану зовнішнього середовища, з токи зору глобалізації, та перспективи його розвитку; по-друге, ідентифікація місця

країн Близького Сходу в даному середовищі; по-третє, існуючі та потенційні глобальні виклики і загрози, що можуть впливати на дані країни при поточному стані їх глобалізованості, що й зумовлює актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У зарубіжній та вітчизняній літературі проблеми економічного розвитку країн Близького Сходу в умовах глобалізації висвітлено у працях українських і західних вчених, таких як: Гуменюк Б.І. [13], Московкін В.М. [7], Рубцова М.Ю. [1], Румянцев А.П. [8], Скороход Ю.С. [13], Ткаченко А. [14], Тупчієнко Л.І. [13], Ціватий В.Г. [13], Якубовський С.О. [11] та інші.

Доцільність розвитку широкомасштабних і взаємовигідних зв'язків між країнами Північної Африки та Близького Сходу обґрунтовують у своїх роботах арабські науковці Ахмад М. Машал [2], Джамаль Ахмад Саїд Абу Саба [4], Рамадан Е. Ерхайс [8; 11], Хуссейн М. Х. Ямані [7], Юсеф Мохаммад Муса Брігіт [12] та інші.

Незважаючи на глибину сучасної наукової думки щодо передумов включення країн у процеси міжнародної економічної співпраці, питання визначення напрямків і формування механізмів економічної взаємодії для країн з різним рівнем економічного розвитку, країн Близького Сходу зокрема, залишаються недостатньо дослідженими.

Метою статті є дослідження передумов та економічних засад розвитку міжнародного економічного співробітництва країн Близького Сходу в глобалізаційних умовах розвитку світового господарства.

Виклад основного матеріалу. Економіка країн Близького Сходу дуже різноманітна, однак серед них можна виділити три основні групи: експортери нафти (шість країн, що входять до Ради співробітництва арабських держав Перської затоки й Лівія), нафтові країни, що розвиваються (Іран, Ірак, Сирія та Ємен) і країни-імпортери нафти (Єгипет, Йорданія та Ліван). Загальним трендом для регіону є поступове зміцнення економічного зростання. Повільні темпи росту, що спостерігалися в посткризовий період, через активізацію світової економіки і, як наслідок, збільшення видобутку та експорту нафти, будуть прискорюватись [2]. Аналогічним чином для ненафтових економік драйверами економічного зростання виступають високі рівні державних витрат капіталу і прискорення кредитування приватного сектору. Повільний економічний розвиток країн-імпортерів енергоносіїв залишається майже незмінним.

Банківський сектор та ринок капіталів країн Близького Сходу є таким, що найбільш динамічно розвивається. Сектор фінансових послуг регіону знаходиться в центрі значної уваги як іноземних, так і національних інвесторів. Одним із впливових чинників, що забезпечує динамічний розвиток фінансового сектору країн регіону, є більш вимогливе населення, яке стає молодшим, більш освіченим, а отже, як реакція на формування нового попиту зростає різноманіття фінансових продуктів та послуг, що надають фінансові інституції регіону. Поряд з тим зростають і нормативні вимоги з боку монетарної влади для кращого моніторингу процесів, що протікають у фінансовому секторі країн регіону, й побудови більш надійних фінансових систем, стабільних та стійких банківських і фінансових інституцій з метою залучення іноземних інвестицій та підвищення конкурентоздатності регіону.

Для банківського сектору країн регіону характерним є розвиток комерційних банків, що за умови існування надлишку капіталу в низці країн забезпечує легкість доступу до банківських кредитів. Це підтверджується зниженням процентної ставки за кредитами; так в Омані реальна процентна ставка у 2014 році складала – 5,41 %, в Кувейті – 4,56 %, Бахрейні – 5,94 %, Катарі – 5,11 %, Ізраїлі – 5,55 %. Причому, процентні ставки залишаються майже незмінними протягом останніх 10 років та демонструють понижувальну тенденцію (крім періоду загострення світової фінансової кризи, яка, однак, незначно підвищила кредитні процентні ставки у країнах регіону) [3].

Також треба відзначити, що банківський сектор країн регіону дуже неоднорідний, що пов'язано, в першу чергу, з неоднорідністю економіки регіону. Для більшості нафтодобувних країн Перської затоки характерним є розвинений та конкурентоздатний банківський сектор, який працює з мінімальним державним втручанням, та спостерігається досить низька концентрація ринку. У менш розвинених країнах спостерігається домінування державного

сегменту в банківському секторі, що призводить до втручання держави при розподілі кредитних ресурсів, проблем з ліквідністю та більшими спредами відсоткових ставок. У більш ніж половини таких країн банківський сектор є висококонцентрованим, за активами на трійку найбільших банків припадає більше 65 % від загального обсягу активів комерційних банків, що стримує появу нових банківських інституцій [4].

У той же час йде поступове скорочення відношення банківського капіталу до активів, що може свідчити про активізацію процесів кредитування економіки після сповільнення даного процесу під час загострення світової фінансової кризи. Так, в Об'єднаних Арабських Еміратах даний показник скоротився у 2014 р. до 15,2 % (у 2010 р. – 18 %), аналогічні тенденції спостерігаються і в інших країнах регіону, таких як Кувейт, Бахрейн, Туреччина та Саудівська Аравія [3].

Також у країнах регіону спостерігається значна волатильність обсягів біржової торгівлі (% до ВВП), що особливо стало помітно після світової фінансової кризи (табл. 1).

Таблиця 1

Обсяги біржової торгівлі у 2005-2013 рр., % від ВВП

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Іран	8,15	4,26	2,19	2,88	4,32	4,70	4,06	3,80	4,39
Ірак
Сирія
Ємен
Єгипет	7,11	28,31	44,16	40,68	42,77	27,95	16,95	9,32	7,67
Оман	7,21	10,34	8,92	12,90	13,79	12,05	5,84	3,70	3,42
Ліван	0,94	4,34	9,34	4,03	2,45	2,97	4,93	1,28	0,94
Саудівська Аравія	182,81	335,96	372,25	163,46	100,95	78,53	38,57	43,76	70,09
Туреччина	37,59	41,67	42,87	46,73	32,82	39,63	57,66	53,40	44,18
Йорданія	46,70	189,11	133,17	101,85	127,47	57,29	35,75	13,95	8,99
Кувейт	81,79	116,35	55,03	105,21	83,27	66,03	36,22	13,89	13,21
Бахрейн	3,14	4,45	7,74	7,49	11,51	3,74	1,12	0,96	1,00
Катар	0,00	63,00	33,78	37,53	41,83	26,08	14,63	13,62	8,05
Ізраїль	34,50	42,41	58,31	64,22	51,03	42,76	57,26	40,83	26,18
ОАЕ	3,01	79,24	50,88	58,29	45,93	25,92	9,59	4,55	4,74

Джерело: складено автором на основі даних Світового банку.

Як свідчать дані, наведені в таблиці, найбільша частка обсягів біржової торгівлі до ВВП спостерігається у Саудівській Аравії – 70,09 %, Туреччині – 44,18 % та Ізраїлі – 26,18 %. Однак фінансова криза значно зменшила даний показник [3].

Треба зазначити, що для країн Близького Сходу характерним є заниження ролі фінансового сектора в економічному зростанні, проте останнім часом дане положення має тенденцію до зміни, оскільки у комплексі заходів щодо диверсифікації економік країн регіону спостерігається побудова великої та конкурентоспроможної банківської системи, створення умов для функціонування ліквідного ринку боргового капіталу та акцій, створення умов для більшої ринкової конкуренції, що має одне з вирішальних значень для покращення інвестиційного клімату, збільшення капіталовкладень у реальний сектор економіки (як від національних, так і міжнародних інвесторів), і як наслідок – більш інтенсивного економічного зростання.

Розвиток фінансового сектору в країнах Близького Сходу стимулюватиме такі процеси:

- вдосконалення процесу управління ризиком;
- більш ефективний перерозподіл ресурсів для фінансування конкурентоздатних проектів у реальному секторі економіки;
- удосконалення підходів та методів корпоративного управління;
- мобілізація заощаджень і перетворення їх на внутрішні інвестиційні ресурси;
- пом'якшення негативних наслідків фінансових потрясінь.

Комплексно описані вище тенденції створюють підґрунтя для того, щоб стимулювати продаж акцій іноземним інвесторам та проводити більш ґрунтовні реформи фінансового сектору. Одним з основних факторів розвитку економіки є стан валового державного боргу (рис. 1).

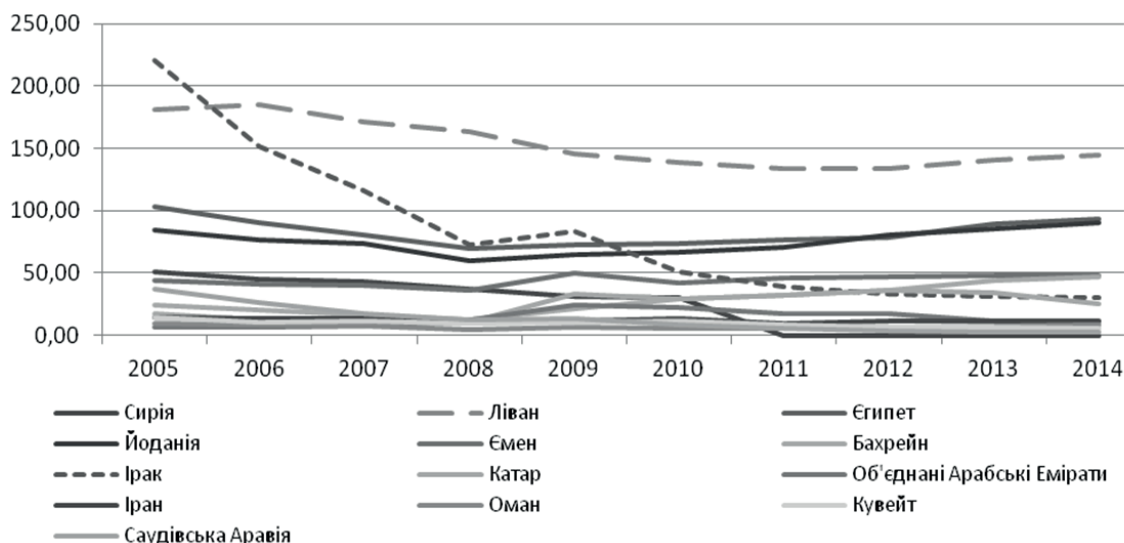

Рис. 1. Валовий державний борг країн Близького Сходу у 2005-2014 роках, % ВВП

Джерело: побудовано автором на основі даних Світового банку.

За показником валового державного боргу в регіоні можуть бути виділені 3 групи країн:

- 1) країни з високим державним боргом (більше 90% ВВП) – Ліван (144,87 %), Єгипет (93,83 %), Йорданія (90,03 %);
- 2) країни з помірним державним боргом (більше 20 % ВВП) – Ємен (48 %), Бахрейн (47 %), Ірак (31 %), Катар (25 %);
- 3) країни з низьким державним боргом – ОАЕ (11 %), Іран (11 %), Оман (8 %), Кувейт (6 %), Саудівська Аравія (менше 3 %).

Також треба відзначити досить високі відносні державні витрати в регіоні. Так у 2014 році загальні державні витрати більше 40 % ВВП зафіксовані в Омані (47 %), Іраку (46 %), Кувейті (45 %), Саудівській Аравії (40 %). Найменші державні витрати в Ірані – 15 %. При цьому спостерігається загальна тенденція зростання частки державних витрат по відношенню до ВВП на середньо регіональному рівні на 3 % на рік [5]. Такий ріст пов'язаний з намаганнями країн регіону активізувати економічне зростання.

Щодо міжнародної торгівлі країн Близького Сходу, то варто зазначити те, що регіон є експортоорієнтованим (рис. 2).

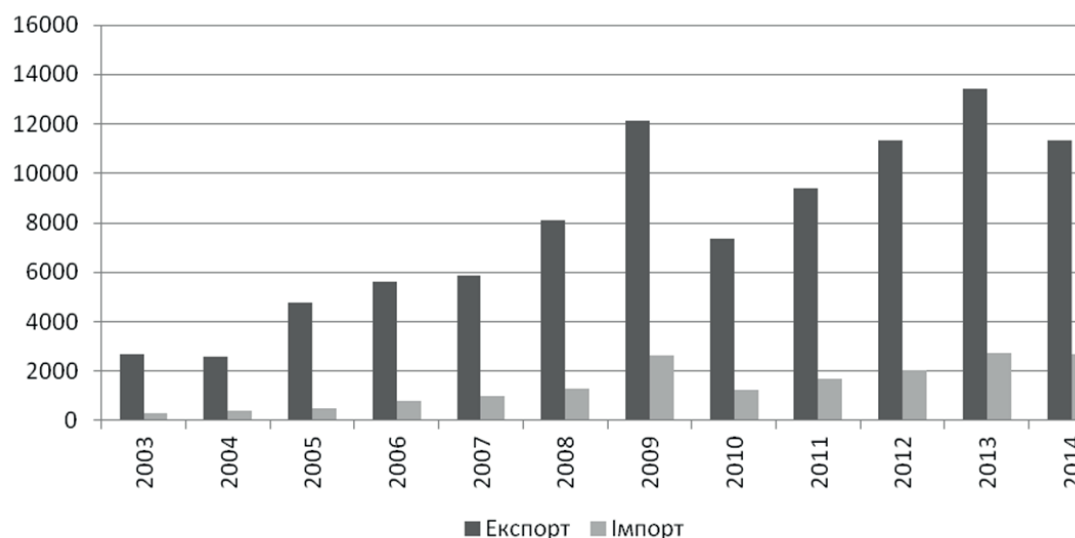

Рис. 2. Динаміка експорту та імпорту країн Близького Сходу у 2003-2014 роках

Джерело: побудовано автором на основі даних UNCTAD.

Імпорт товарів та послуг у середньому за період з 2003 по 2014 рр. становив лише 17 % від експорту [5], що пояснюється існуванням у регіоні країн-експортерів нафти, які експортують свою продукцію до більшості країн світу.

Також треба зазначити, що однією з основних особливостей даного регіону є нерозвинена внутрішньорегіональна торгівля: лише 8 % експорту здійснюється всередині регіону і 20 % імпорту [5]. Динаміку обсягів внутрішньорегіональної торгівлі наведено на рис. 3.

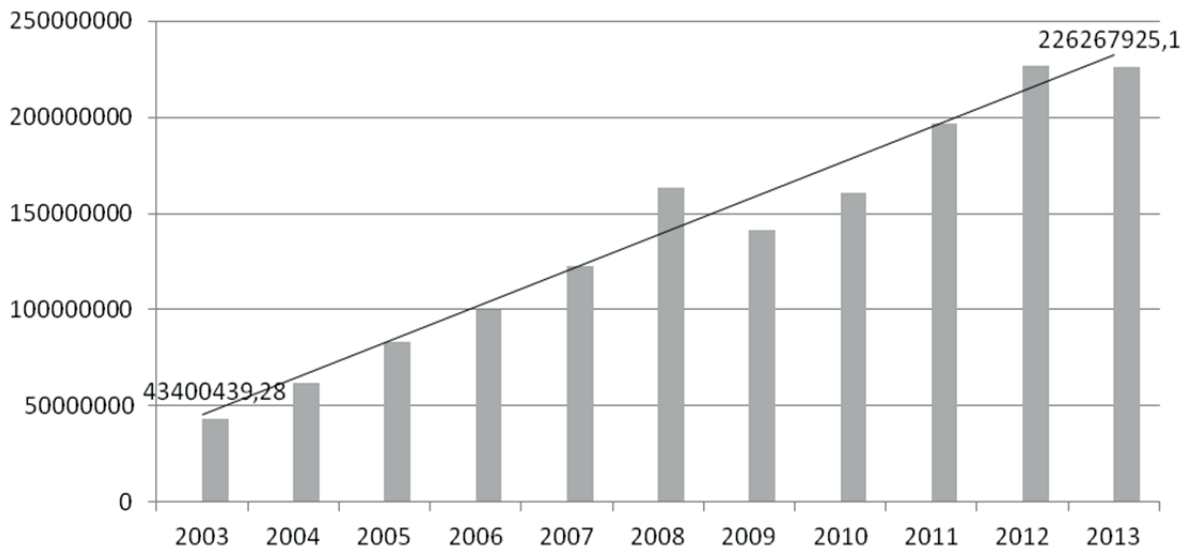

Рис. 3. Динаміка обсягів внутрішньорегіональної торгівлі країн Близького Сходу у 2003-2013 рр., тис. дол. США

Джерело: побудовано автором на основі даних UNCTAD.

Обсяги внутрішньорегіональної торгівлі у 2013 р. склали 226267925,07 тис. дол. США, що на 0,35 % менше рівня попереднього року [5]. Потрібно зазначити, що внутрішньорегіональна торгівля стабільно зростала протягом 2003-2008 років, однак світова фінансова криза зменшила її обсяги, і докризові обсяги відновилися лише у 2011 році. Падіння обсягів торгівлі в 2013 році пояснюється, в першу чергу, політико-соціальною нестабільністю регіону. Причому, експорт нафти всередині регіону у 2013 році складав лише 7 % від загальному обсягу регіональної торгівлі [7].

За результатами аналізу динаміки внутрішньорегіональної і зовнішньої торгівлі країн Близького Сходу нами доведено, що за останні десятиліття арабські країни значно активізували свої позиції на світовій економічній арені. Зростаючі обсяги торгівлі в цілому по регіону є результатом зміцнення міждержавних торговельних зв'язків, які, в свою чергу, сприяють розвитку інших форм міжнародних економічних відносин між регіонами.

Таким чином, можемо зробити висновок про те, що регіон має значний експортний потенціал, основною проблемою, яка заважає розвитку внутрішньорегіональної торгівлі, є схожість товарної структури експортованої продукції, направленість її на експорт природних ресурсів, а не готових товарів. Усе це створює значні загрози для стійкості регіональних економічних систем при загостренні волатильності на світових сировинних ринках. А отже, виникає нагальна необхідність стимулювання притоку прямих іноземних інвестицій у регіон з метою диверсифікації економіки з використанням сучасних інноваційних технологій.

Регіон Близького Сходу історично завжди був привабливим для іноземних інвесторів, що пояснюється, в першу чергу, прагненням розвинених країн отримати доступ до значних природних ресурсів регіону [8]. Прямі іноземні інвестиції у регіон Близького Сходу збільшувалися вибухоподібно: за 1990-2000 роки грошові притоки зросли в 6 разів, а за 2000-2014 роки – в 13 разів. Динаміка останніх десяти років дозволила країнам Близького Сходу претендувати на більшу частку світових інвестиційних потоків. Притоки ПІІ в країни регіону за останні 10 років в середньому склали лише 5,5 % сукупних потоків ПІІ в порівнянні з піковим рівнем у 20 %, досягнутим на початку 1980-х років, незважаючи на їх істотне зростання, особливо з 2003 року [9].

В основному притоки ПІІ в країни регіону з 2003 року зростали дуже швидко. Сукупно притоки ПІІ в 2008 році досягли нової рекордної позначки в 116 млрд. дол. США, що становить 14,4 % сукупних надходжень у країни, що розвиваються, тоді як у 2000 році їх обсяг становив 5,6 млрд. дол. США, або тільки 2,2 % припливу ПІІ в країни, що розвиваються [9].

Динамічне зростання надходжень ПІІ в регіон відображає сприятливу економічну ситуацію, поліпшення умов ведення бізнесу та нормативно-правової бази, не кажучи вже про приватизацію державних підприємств у ряді країн.

У період після 2003 р. основними одержувачами ПІІ на Близькому Сході (79 % проектів, що фінансуються за рахунок ПІІ, 62 % у вартісному вираженні і 65 % за кількістю створених робочих місць) були країни Ради співробітництва арабських держав Перської затоки (GCC): Бахрейн, Кувейт, Оман, Катар, Саудівська Аравія і ОАЕ, причому основна частка ПІІ припадала на три країни, які відіграють найбільш помітну роль у Раді: ОАЕ, Саудівську Аравію і Катар. Єгипет – країна, що не входить до Ради, привернула найбільший обсяг ПІІ у вартісному вираженні (16 %) [10].

Скорочення прямих іноземних інвестицій у країни регіону почало відбуватись у 2009 році, коли їх обсяг склав 91,27 млрд. дол. США, а вже в 2013 році їх обсяг скоротився до 60 млрд. дол. США за рік, однак, це становить близько 4 % від усіх світових ПІІ. Така динаміка ПІІ в країнах регіону пояснюється нестабільністю соціальної і політичної ситуації, загостренням терористичної загрози в регіоні й скасуванням деяких мегапроектів Саудівською Аравією та ОАЕ.

Таблиця 2

Обсяг ПІІ країн Близького Сходу, % від загальносвітового обсягу

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Бахрейн	0,09	0,12	0,11	0,20	0,09	0,10	0,02	0,01	0,05	0,07	0,07
Єгипет	0,04	0,29	0,54	0,68	0,58	0,52	0,55	0,45	-0,03	0,52	0,38
Іран	0,48	0,41	0,29	0,16	0,10	0,11	0,24	0,26	0,25	0,35	0,21
Ірак	0,17	0,04	0,05	0,03	0,05	0,10	0,13	0,10	0,12	0,18	0,20
Ізраїль	0,55	0,40	0,48	1,03	0,44	0,60	0,38	0,39	0,63	0,71	0,81
Йорданія	0,09	0,13	0,20	0,24	0,13	0,16	0,20	0,12	0,09	0,11	0,12
Кувейт	-0,01	0,00	0,02	0,01	0,01	0,00	0,09	0,09	0,19	0,30	0,16
Ліван	0,47	0,34	0,33	0,21	0,17	0,24	0,39	0,30	0,21	0,28	0,20
Оман	0,00	0,02	0,15	0,11	0,17	0,16	0,12	0,13	0,09	0,08	0,11
Катар	0,10	0,16	0,25	0,24	0,24	0,21	0,67	0,33	-0,01	0,03	-0,06
Саудівська Аравія	0,13	0,26	1,21	1,24	1,22	2,17	2,98	2,06	0,96	0,92	0,64
Сирійська Арабська Республіка	0,03	0,04	0,05	0,04	0,06	0,08	0,21	0,10	0,05	0,00	0,00
Туреччина	0,28	0,38	1,01	1,36	1,10	1,09	0,71	0,64	0,95	0,99	0,89
Об'єднані Арабські Емірати	0,70	1,36	1,09	0,86	0,71	0,76	0,33	0,39	0,45	0,72	0,72
Ємен	-0,02	0,02	-0,03	0,08	0,05	0,09	0,01	0,01	-0,03	-0,04	-0,01

Джерело: побудовано автором на основі даних UNCTAD.

Як свідчать дані, наведені в таблиці 2, лідерами із залучення інвестицій у близькосхідному регіоні є Туреччина, Ізраїль, Об'єднані Арабські Емірати, в загальносвітовому вираженні обсяги їх ПІІ становлять відповідно 0,89 %, 0,81 % та 0,72 % [5].

Також треба зазначити наступне: незважаючи на те, що західноєвропейські та північноамериканські країни традиційно створюють найбільшу кількість інвестиційних проектів на Близькому Сході (з 2003 по 2013 рр. їх частка склала 59 % від загальної кількості), у вартісному вираженні незмінно збільшується частка внутрішньорегіональних інвестицій [11].

Початковий аналіз даних за 2014 р. говорить про те, що кількість проектів, ініційованих інвесторами з близькосхідних країн, уперше перевищив аналогічний показник для інвесторів із західних країн.

Це є свідченням розвитку внутрішньорегіональних інвестицій на Близькому Сході, які значно збільшилися в останні роки. Близькосхідні компанії із зростаючим оптимізмом дивляться на інвестиційний потенціал свого регіону.

Разом з цим, у 2012-2013 рр. США, Велика Британія і Франція залишилися в групі п'яти найбільших інвесторів, відповідно з 180, 100 і 61 інвестиційними проектами. У цю ж групу також потрапила Індія з 76 проектами – зростання на 12 % до попередніх років.

Дані за 2013-2014 рр. свідчать про те, що три провідні країни GCC знову залучили найбільшу кількість інвестиційних проектів, причому ОАЕ обійшли Саудівську Аравію за кількістю і вартістю проектів. Іноземні інвестиції стали поступово повертатись до Єгипту.

Для забезпечення умов сталого розвитку країн Близького Сходу необхідними є розробка й реалізація нової інвестиційної політики [14], що сприятиме гармонійному поєднанню інтересів країн регіону в цілому та інтересів окремих країн, ефективному використанню природно-ресурсного, людського і виробничого потенціалів з урахуванням особливостей кожної країни, історичних, фінансових, соціальних умов тощо.

Висновки. Таким чином, узагальнюючи все вищесказане, можна стверджувати, що країни Близького Сходу мають значний потенціал для економічного розвитку, який, у першу чергу, повинен базуватись на диверсифікації економіки та зменшенні залежності від торгівлі корисними копалинами, більш активному розвитку зовнішньої та внутрішньорегіональної торгівлі, зменшенні безробіття у низці країн регіону та створенні соціально-політичних умов для ширшого залучення прямих іноземних інвестицій.

Нагальною, як уже зазначалося, є проблема диверсифікації економіки, що не тільки дозволить знизити волатильність виробництва та податкових надходжень, а й зміцнити потенціал економічного зростання і створення робочих місць у приватному секторі для швидкозростаючої кількості робочої сили в регіоні. Значні структурні реформи сприятимуть підвищенню довіри та вивільнять величезний потенціал регіону для швидкого й стійкого зростання ненафтового сектору економіки і забезпечать появу нових робочих місць. Економіка регіону значно залежить від світової кон'юнктури на енергоносії і потребує кардинальних реформ, щоб зменшити дану залежність. Однак, за результатами дослідження встановлено, що в арабських країнах існує безліч факторів, які перешкоджають успішному реформуванню економіки, основними серед яких є: відсутність сильного й конкурентоспроможного приватного сектору, ринкової податкової системи.

Також відмітимо, що значний економічний потенціал регіону робить його привабливим для подальшого розвитку економічних зв'язків між країнами Близького Сходу та Україною.

Список використаної літератури

1. Рубцова М.Ю. Вплив глобальної фінансової кризи на арабські країни: ознаки відновлення та перспективи посткризового розвитку / М.Ю. Рубцова, Н.В. Резнікова // Вісник Донецького національного університету: зб. наук. праць. – Донецьк : ДонНУ, серія Економіка та право, Том II, 2013. – С. 321-328.
2. Ahmad M. Mashal The Financial Crisis of 2008-2009 and the Arab States Economies / Ahmad M. Mashal // International Journal of Business and Management Vol. 7, No. 4; February 2012 [Electronic Resource]. – Mode of access: <http://dx.doi.org/10.5539/ijbm.v7n4p96>
3. Official site of World Bank [Electronic Resource]. – Mode of access: World Data Bank World Development Indicators <http://databank.worldbank.org/data/views/variableSelection/selectvariables.aspx?source=world-development-indicators>
4. Джамаль Ахмад Саид Абу Саба. Место Арабских стран в мировом сообществе / Джамаль Ахмад Саид Абу Саба // Вчені записки: Науковий журнал. Вип. 13, Том 1. – Харків : Харківський інститут управління, 2004. – С. 79-82.

5. Official site of United Nations Conference of Trade and Development [Electronic Resource]. – Mode of access: <http://unctad.org/en/Pages/Statistics.aspx>
6. Official site of State statistics committee of Ukraine [Electronic Resource]. – Mode of access: <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. Хуссейн М. Х. Ямани. Внешнеторговый потенциал арабо-африканских стран и барьеры на пути межарабской внешнеторговой интеграции / Хуссейн М. Х. Ямани, В.М. Московкин, Д.И. Тюпа // Бизнес Информ. – Харьков, 2006. – № 12. – С. 30-36.
8. Румянцев А.П., Рамадан Е. Ерхайс. Економічні засади регіональних інтеграційних процесів у Північній Африці // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право): Наук. журн. – К., 2005. – № 5. – С. 48–54.
9. ПИИ на Ближнем Востоке: переориентация с развитых рынков на внутрирегиональные инвестиции [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ey.com/RU/ru/Newsroom/News-releases/Press-Release---2012-10-18>
10. Потоки Прямых Иностранных Инвестиций в регионе Ближнего Востока и Северной Африки : особенности и влияние [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.skolkovo.ru/public/media/documents/research/SIEMS_research_2014-01_rus.pdf
11. Якубовський С.О. Аналіз інвестиційної привабливості країн Африки (на прикладі держав Союзу Арабського Магрибу) / С.О. Якубовський, Ерхайс Рамадан // Актуальні проблеми міжнародних відносин : Збірник наукових праць. – Вип. 28 (частина 3). – К. : ВПЦ «Київський університет», Інститут міжнародних відносин, 2001. – С. 208–216.
12. Бригит Юсеф М.М. Проверка справедливости гравитационной гипотезы на примере взаимной торговли стран Среднего Востока и Северной Африки и Украины / М.М. Бригит Юсеф // Проблемы и перспективы сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ. Сборник научных трудов. – Донецк–Свиштов, 2007. – Т. 1. – С. 218-223.
13. Скороход Ю.С. Україна і арабські країни : здобутки і проблеми співробітництва / Ю.С. Скороход // Науковий вісник Дипломатичної академії України. Випуск 8 : Зовнішня політика та дипломатія : витоки, традиції, новачі / За заг. ред. Б.І. Гуменюка, Л.С. Тупчієнка, В.Г. Ціватого. – К., 2003. – С. 312-317.
14. Ткаченко А. Проблемы модернизации арабского мира / А. Ткаченко // Азия и Африка сегодня. – М., 2004. – № 4. – С. 31-35.

*Goncharenko N., PhD in Economics,
Associate Professor of International economic relations Department,
V.N. Karazin Kharkiv National University*

*Saed S.M. Anqawi,
PhD Student of International economic relations Department,
V.N. Karazin Kharkiv National University*

ECONOMIC FUNDAMENTALS OF INTERNATIONAL COOPERATION OF THE MIDDLE EAST COUNTRIES IN THE WORLD ECONOMY GLOBALIZATION

***Abstract.** Foreign economic relations have always been and continue to play a special role in the economic life of the Arab region. For these countries have the leading role of external factors, including external economic relations belongs to one of the main places, because they are a source of not only obtaining of foreign currency funds, but also have a significant impact on the formation of the internal conditions for the development of national production.*

Arab countries require international collaboration least developed countries, because without it accelerated growth, diversification of forms and methods, deepening and expanding the content of

geographical structure can not be overcome economic backwardness and transform in accordance with the requirements of this entire economic mechanism.

This article is devoted to the research of the development of international economic cooperation among the Middle East countries. In this paper, a detailed analysis of the current state of the banking sector and capital market in the Middle East is made. Defined processes that are activated by the development of the financial sector in the Middle East and will be the basis to stimulate the sales of shares to foreign investors and to reform of the financial sector. Researched the dynamics of exchange and intra-regional trade in the Middle East countries, the rate and volume of FDI receipts.

Keywords: banking, intra-regional trade, globalization, integration, foreign direct investment.

References

1. Rubtsova M. Vpliv globalnoj finansovoj kryzy na arabski krainy: oznaky vidnovlennya ta perspektyvy rozvitku / M.Yu. Rubtsova, N.V. Reznikova // Visnyk Donetsk natsionalnogo universitetu: sbornik nauchnyh trudov. – Donetsk : Donetskij Nationalnyj Universitet, seriya Ekonomika i pravo, Tom II, 2013. – PP. 321-328.
2. Ahmad M. Mashal The Financial Crisis of 2008-2009 and the Arab States Economies / Ahmad M. Mashal // International Journal of Business and Management Vol. 7, No. 4; February 2012 [Electronic Resource]. – Mode of access: <http://dx.doi.org/10.5539/ijbm.v7n4p96>
3. Official site of World Bank [Electronic Resource]. – Mode of access: World Data Bank World Development Indicators <http://databank.worldbank.org/data/views/variableSelection/selectvariables.aspx?source=world-development-indicators>
4. Jamal Ahmad Said Abu Saba Mesto arabskich stran v mirovom soobschestve / Jamal Ahmad Said Abu Saba // Vcheni zapyski : Naukovyj zhurnal : Vypusk 13. Tom 1. – Kharkiv: Harkivskiy institut upravlinnya, 2004. – PP. 79-82.
5. Official site of United Nations Conference of Trade and Development [Electronic Resource]. – Mode of access: <http://unctad.org/en/Pages/Statistics.aspx>
6. Official site of State statistics committee of Ukraine [Electronic Resource]. – Mode of access: <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. Hussain M. H. Yamani. Vneshnetorgovyj potencial arabo-afrikanskich stran i barjery na puti mezharabskoj vneshnetorgovoj integracii / Hussain M. H. Yamani, V.M. Moskovkin, D.I. Tyupa // Business Inform. – Kharkiv, 2006. – № 12. – PP. 30-36.
8. Rummyantsev A.P., E. Erhays Ramadan. Ekonomichni zasady regionalnih integratsiynih protsesiv u Pivnichnij Afritsi // Strategiya rozvitku Ukrainy (ekonomika, sotsiologiya, pravo): Naukovyj zhurnal. – K., 2005. – № 5. – S. 48-54.
9. PII na Blizhnem Vostoke : pereorientaciya s razvityh rynkov na vnutrireionalnye investicii [Electronic Resource]. – Mode of access: <http://www.ey.com/RU/ru/Newsroom/News-releases/Press-Release---2012-10-18>
10. Potoki pryamyh inostrannyh investicij v regione Blizhnego Vostoka i Severnoj Afriki: osobennosti i vliyanie [Electronic Resource]. – Mode of access: http://www.skolkovo.ru/public/media/documents/research/SIEMS_research_2014-01_rus.pdf
11. Yakubovskiy S.O. Analiz investitsiynoi privablivosti krayin Afriki (na prikladi derzhav Soyuzu Arabskogo Magribu) / S. Jakubovskij, Erhays Ramadan // Aktualni problemi mizhnarodnih vidnosin : Zbirnik naukovih prats. – Vip. 28 (chastina 3). – K. : VPTs «KiYivskiy unIversitet», Institut mIzhnarodnih vIdnosin, 2001. – S. 208–216.
12. Brigit Yusef M. M. Proverka spravedlivosti gravitatsionnoy gipotezy na primere vzaimnoy trgovli stran Srednego Vostoka i Severnoy Afriki i Ukrainy / M.M. Brigit Yusef // Problemy i perspektyvy sotrudnichestva mezhdru stranami Yugo-Vostochnoy Evropy v ramkah Chernomorskogo ekonomicheskogo sotrudnichestva i GUAM. Sbornik nauchnyh trudov. – Donetsk–Svishtov, 2007. – T. 1. – S. 218-223.
13. Skorohod Yu.S. Ukrayina i arabski krayini : zdobutki i problemi spivrobitnitstva / Yu.S. Skorohod // Naukoviy visnik Diplomatichnoyi akademiyi Ukrayini. Vipusk 8 : Zovnishnya

politika ta diplomatiya : vitoki, traditsiyi, novatsiyi / Za zag. red. B.I. Gumenyuka, L.S. Tupchiena, V.G. Tsivatogo. – Kiyiv, 2003. – S. 312-317.

14. Tkachenko A. Problemyi modernizatsii arabskogo mira / A.Tkachenko // Aziya i Afrika segodnya. – M., 2004. – № 4. – S. 31-35.

Гончаренко Н.И.,

*кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры международных экономических отношений
Харьковского национального университета имени В.Н. Каразина*

Саед С.М. Анкави,

*аспирант кафедры международных экономических отношений
Харьковского национального университета имени В.Н. Каразина*

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ РАЗВИТИЯ МЕЖДУНАРОДНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА СТРАН БЛИЖНЕГО ВОСТОКА В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ МИРОВОГО ХОЗЯЙСТВА

***Аннотация.** Внешнеэкономические связи всегда были и продолжают играть особую роль в хозяйственной жизни Арабского региона. Для этих стран ведущее значение имеют внешние факторы развития, среди которых внешнеэкономическим связям принадлежит одно из главных мест, поскольку они служат источником не только получения валютных средств, но и в значительной степени влияют на формирование внутренних условий развития национального производства.*

Арабские страны нуждаются в международном сотрудничестве не менее, чем развитые страны, поскольку без его ускоренного роста, диверсификации форм и методов, углубления содержания и расширения географической структуры невозможно преодолеть хозяйственную отсталость и трансформировать в соответствии с требованиями настоящего развития мирового хозяйства весь экономический механизм.

Данная статья посвящена исследованию вопросов развития международного экономического сотрудничества стран Ближнего Востока. В работе проведён детальный анализ современного состояния банковского сектора и рынка капиталов стран Ближнего Востока. Определены процессы, активизирующиеся за счёт развития финансового сектора стран Ближнего Востока и которые должны стать основой для стимулирования продаж акций иностранным инвесторам и проведения реформ финансового сектора. Предложена классификация стран Ближнего Востока по величине показателя валового государственного долга. Исследована динамика биржевой и внутрирегиональной торговли стран Ближнего Востока, темпов и объёмов поступлений ПИИ.

***Ключевые слова:** банковский сектор, внутрирегиональная торговля, глобализация, интеграция, прямые иностранные инвестиции.*